

Ineficiența regimului politic turcesc: „Radiografia” Partidului Justiției și Dezvoltării

■ IULIA MEDVESCHI

[„Babeș-Bolyai” University – Cluj-Napoca]

Abstract

After a paved way towards democratization over the last decade, the inconsistencies of the Turkish reforms and the escalating “authoritarian” trends awake the interest of political analysts. Why is Turkey unable to hurdle the ongoing political and economic blockades? This analysis aims to provide an intrinsic vision of the political patterns and complex Turkish realities, taking a closer look to domestic factors that will help provide an answer to the question above. In extenso, the article is designed to highlight the scanty management applied by The Party of Justice and Development which places Turkey in a stasis period, deprived of democratic measures and indices.

Keywords

Hybrid regimes; hegemon party; authoritarianism; New Turkey; Justice and Development Party

Considerații preliminare

Numeroase studii privind politica turcească puntează calea spre un regim democratic incipient în anii 1950 prin trecerea de la un sistem monopartid spre unul multipartid. În același timp, literatura de specialitate surprinde foarte bine dificultatea procesului de tranziție dinspre autoritarism spre democrație în Turcia. Actualul regim democratic se prezintă sub formă imperfectă, ezitantă, cu obstacole în direcția promovării unei societăți deschise. *In nuce*, Turcia omite implementarea valorilor democratice caracteristice statelor aparținând celui de-al doilea val democratic prin adoptarea unui regim hibrid.

Alegerile parlamentare din Turcia anului 2015 reprezintă un eveniment politic adecvat pentru a pune în discuție deficiențele politice turcești la modul general și, în manieră particulară, cele ale Partidului Justiției și Dezvoltării, care „obține 317 locuri din cele 550 de locuri parlamentare”¹ în noiembrie 2015. Prin victoria electorală, partidul reușește să își asigure majoritatea parlamentară, precum și posibilitatea de

1 John Henley, Kareem Shaheen, „Turkey Election Erdoğan and AKP return to power with outright majority, *The Guardian* (2015), <http://www.theguardian.com/world/2015/nov/01/turkish-election-akp-set-for-majority-with-90-of-vote-counted>, accesat 19.02. 2016.

a guverna fără necesitatea de a forma coaliții guvernamentale cu celelalte formațiuni politice.

Pe de altă parte, alegerile anticipate turcești din toamna anului trecut semnalează fisura politică existentă în rândul Partidului Justiției și Dezvoltării. În iunie 2015, formațiunea pierdea majoritatea parlamentară – „dobândind doar 258 de locuri din cele 550”². Astfel, misiunea partidului a fost aceea de a redobândi încrederea electoratului pentru a continua guvernarea începută în 2002.

Viabilitatea Partidului Justiției și Dezvoltării

Slabele practici democratice poziționează politica turcească în rândul regimurilor de tip hibrid. Perspectiva oferită de Diamond conchide că: „aceste regimuri reprezintă o hibriditate instituțională caracterizată prin fuziunea metodelor democratice și autoritare într-o anumită formă de guvernare”³. Prin urmare, trăinicia instituțiilor democratice formale, cu precădere manifestarea competiției electorale în Turcia este supusă unui proces de deformare și utilizare ca formă de legitimare a dominației autoritare.

Din perspectivă istorică, turcii au avut tendința de a vota cu partide de centru-dreapta, spre deosebire de pătura intelectuală care se afilia stângii politice. Partidul Justiției și Dezvoltării a fost fondat în 2001, într-un moment în care credibilitatea celor două partide de centru-dreapta: Partidul Patriei și Partidul Căii Adevărate erau într-un declin abrupt și ireversibil. În urma câștigării alegerilor din 2002, entitatea politică se prezenta ca partid de centru-dreapta (echivalentul creștin-democrației în Europa). Consolidarea leadership-ului organizației politice, alături de „mesajul clar al unui nou triumf electoral”⁴ în 2007 s-a soldat cu apariția unor trăsături: islamiste, neo-otomane, autoritare. Partidul a demonstrat rezistență pe scena politică și la nivelul mentalului colectiv în lipsa unui competitor de centru-dreapta și a unei alternative politice pentru alegătorii conservatori.

Prin urmare, în plan politic s-a menținut regimul hegemonic al Partidului Justiției și Dezvoltării. Din multitudinea de abordări existente, poziția lui Giovanni Sartori aduce în atenție faptul că:

„partidul hegemon nu permite nicio competiție formală sau de facto pentru putere. Celorlalte partide li se permite existența, însă ca partide de clasa a doua; părți autorizate cărora nu le este permis să concureze cu partidele sau cu partidul hegemon din sistemele necompetitive în termeni antagonici și egali. De fapt, nu numai că alternanța nu se produce; aceasta nu poate avea loc deoarece posibilitatea unei rotații nici măcar nu este avută în vedere”⁵.

Sub acest aspect, opoziția este incapabilă să conteste deciziile luate de partidul hegemon. În acest sens, se subliniază lacunele principalei formațiuni de opoziție, și anume: Partidul Republican Popular, scindat în două formațiuni: o aripă kemalistă care susține reinstaurarea fostului regim, dar și o aripă liberală care mizează pe formarea unui stat cu un grad ridicat de libertate, în care minoritățile etnice și

2 Tim Arango, Ceylan Yeginsu, „Erdogan’s Governing Party in Turkey Loses Parliamentary Majority”, *The New York Times* (2015), http://www.nytimes.com/2015/06/08/world/europe/turkey-election-recep-tayyip-erdogan-kurds-hdp.html?_r=0, accesat 04.02. 2016.

3 Larry Jay Diamond, „Elections Without Democracy - Thinking About Hybrid Regimes”, *Journal of Democracy* 13 (2) (2002): 24.

4 Nikolaos Stelgias, „AKP’s Hegemony Limits and Turkey’s Choice. Democratization or Political Adventurism?”, *The Hellenic Foundation for European and Foreign Policy*, (2014): 6.

5 Giovanni Sartori, „Non-competitive systems”, în Alan Ware (editor), *Parties and Party Systems. A framework for analysis*, (Colchester: ECPR Press European Consortium for Political Research, 2005), 204-205.

religioase să își exprime drepturile. Nu mai puțin eficiente sunt: Partidul Mișcarea Naționalistă și Partidul Kurd al Păcii și Democrației în destabilizarea puterii impuse de Partidul Justiției și Dezvoltării, precum și în ceea ce privește dificultatea găsirii unei soluții pentru problema kurdă privită exclusiv în termeni de securitate. Mai mult, se impută celui din urmă partid semnalat „imposibilitatea disocierii de Partidul Muncitorilor din Kurdistan”⁶, organizație separatistă care apelează la mijloace violente în lupta pentru crearea unui Kurdistan independent. Instabilitatea sistemului politic turcesc atrage atenția politologilor și prin frecvențele alegeri din Turcia, cetățenii fiind chemați de patru ori la urne în ultimii doi ani: în 2014, la alegerile locale și prezidențiale, iar în 2015 - de două ori pentru alegeri legislative.

Analizii politici scot în evidență vacuum-ul ideologic al partidului Justiției și Dezvoltării. Entitatea politică a fost întemeiată în jurul unui nucleu conservator cu accente liberale, însă în decursul anilor „și-a pierdut impulsul reformator”⁷. Tipul de conservatorism propus viza: „blamarea oricăror trăsături autoritariste”⁸, liderii partidului declarându-se apărători ai drepturilor și libertăților fundamentale și promotori ai unei idei politice care susține civilizația și toleranța. Programul ideologic înaintat de Erdoğan marchează faptul că aceste valori stau la baza remodelării conservatorismului într-o formă democratică. Din perspectivă opusă, aria științelor politice situează conservatorismul în postura unui oponent al democrației. Inevitabil, încercările de redefinire a substanței democratice conduc spre distorsiune toxică.

Acapararea scenei politice de către Partidul Justiției și Dezvoltării subliniază în mod special, demonizarea noțiunii de opoziție democratică, înfrângerea suferită în iunie fiind contestată prin reorganizarea alegerilor.

Eșecul la alegerile legislative din iunie se datorează gestionării precare a campaniei electorale prin: accentuarea înlocuirii unui sistem parlamentar cu unul prezidențial, absența unor proiecte de viitor substanțiale, politicile ostile ale Partidului Justiției și Dezvoltării „în lipsa unui echilibru între turci și minoritățile etnice și religioase ale Turciei”⁹, dar și incapacitatea de a restabili prestigiul partidului după scandalul de corupție din 2013. Perioada iunie-noiembrie 2015 este pertinentă în afirmarea vidului de putere, dar și a riscurilor economice și politice.

Stagnarea economică reprezintă și la momentul actual cea mai mare provocare. Potrivit Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, PIB-ul Turciei este așteptat să crească cu „3% între 2015 și 4% în 2017, pe când în 2014 se situa la 2,9%, lira turcească pierzând astfel 20% din valoarea sa”¹⁰, consolidându-se modelul recesiunii.

De netrecut cu vederea sunt factorii locali și globali care joacă un rol în stagnarea actuală, concludentă fiind: dependența excesivă de investiții străine, dar și deficitul constant de cont curent. Însuși partenerii comerciali ai Turciei în Europa și Orientul Mijlociu s-au confruntat cu dileme economice și de securitate. În asemenea condiții, deficitul de cont curent va stagna sub un procent de 3% în ciuda efectelor pozitive ale scăderii globale a prețurilor la petrol.

În primul rând, opțiunea alegătorilor (naționaliști kurzi și turci) a fost favorabilă Partidului Justiției și Dezvoltării, ținând cont de faptul că un guvern de coaliție întemeiat pe o comunicare deficitară ar conduce la potențarea incertitudinilor

6 Ziya Öniş, „Sharing Power: Turkey's Democratization Challenge in the Age of the AKP Hegemony”, *Insight Turkey*, 15 (2) (2013): 120.

7 Öniş, „Sharing Power” 116

8 Political Vision for 2023, „Conservative Democrat Political Identity”, <https://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision#bolum>, accesat 17.02. 2016.

9 Stelgias, „AKP's Hegemony Limits and Turkey's Choice” 8

10 Organisation for Economic Cooperation and Development, Turkey – Economic Forecast summary (November 2015), <http://www.oecd.org/economy/turkey-economic-forecast-summary.htm> accesat 23.02 2016.

economice și politice. În al doilea rând, partidul și-a amplificat imaginea în rândul electoratului kurd prin încercările de a stăvili acțiunile violente ale Partidului Muncitoresc Kurd desfășurate în vara anului 2015. Un alt aspect sustenabil care a asigurat victoria partidului, se rezumă la faptul că: „partidele de opoziție nu beneficiază de ajutor de trezorerie”¹¹ – fiind private de resursele necesare asigurării reușitei electorale.

Erdoğan versus Davutoğlu

În Turcia domină prezidențialismul, înțeles ca plan politic „caracterizat de politici populiste și procese de luare a deciziilor opace”¹², caracteristic regimurilor hibride. Mai precis, președintele Erdoğan nu se află doar în postura de șef al statului, ci și în calitate de restaurator al măreției turcești. „Noua Turcie”¹³ sub conducerea acestuia presupune depășirea tutelei politice pe care vechile elite seculare au exercitat-o cu sprijinul armatei și sistemului juridic.

Strategia anterioară a liderului turc prevedea reunirea majorității religioase conservatoare și a kurzilor în sistemul politic. În republica kemalistă acest proces a fost negat prin 3 lovituri de stat și interzicerea a 26 de partide conservatoare. Până și, Partidul Justiției și Dezvoltării a scăpat la limită de interzicere în 2008.¹⁴

Ab initio, Erdoğan s-a axat pe diseminarea unui discurs politic orientat spre eliberarea majorității conservatoare din sfera de dominație a elitei kemaliste. Decelând avantajul ciocnirilor din 2013 asupra planului de construire al unui mall pe locul Parcului Gezi, președintele „a instrumentalizat acel discurs democratic stabilit pentru a legitima o strategie contondentă de reținere a puterii”¹⁵, înlocuind tutela politică, cu o tutelă civilă. Precum în cazul erei kemaliste, Noua Turcie nu a devenit mai democrată, ci acțiunea s-a soldat cu „accelerarea spre tendințele autoritare”¹⁶.

Drept urmare, s-a creat un paradox al limitării, al excluderii în ambele regimuri: vechea epocă oferea un spațiu limitat de manifestare pentru segmentele conservatoare sau religioase. La polul opus, noua epocă limitează exprimarea identității seculare și a grupurilor minoritare. Astfel, politicile președintelui prezintă mai multă autoritate împotriva opoziției, intervenindu-se în sistemul juridic – în numele falsei consolidări democratice.

Câștigarea alegerilor acționează ca multiplicator de imagine pentru liderul partidului Davutoğlu însă, nu există niciun dubiu „asupra faptului că Erdoğan a creat efectiv un „guvern paralel” în biroul prezidențial care umbrește guvernul legitim al lui Davutoğlu”¹⁷. Prin introducerea unui sistem prezidențial, primul-ministru Davutoğlu nu slăbește doar propriul partid, ci și guvernul în beneficiul președintelui. *De facto*, alegerea lui Erdoğan ca președinte a trecut deja Turcia la un sistem prezidențial, chiar dacă în Constituție e prevăzută drept parlamentară.

11 „Snap Parliamentary Elections 2015 – Turning A New Page in Turkish Politics?”, *Arab Center for Research and Policy Studies*, (2015): 4.

12 Alina Rocha Meconal, Verena Fritz, Lise Rakner, „Hybrid regimes and the challenges of deepening and sustaining democracy in developing countries”, *South African Journal of International Affairs*, 15, (2008): 33.

13 Emin Fuat Keyman, „The AK Party: Dominant Party, New Turkey and Polarization”, *Insight Turkey*, 16 (2) (2014): 26.

14 Günter Seufert, „Erdogan’s “New Turkey” – Restoring the Authoritarian State in the Name of Democracy”, *German Institute for International and Security Affairs*, (2014): 2.

15 Seufert, „Erdogan’s “New Turkey” 2.

16 Stelgias, „AKP’s Hegemony Limits and Turkey’s Choice” 11.

17 Ali Aslan Kılıç, „Turkey’s fractured leadership makes it difficult to deal with challenges in 2015”, *Today’s Zaman*, http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkeys-fractured-leadership-makes-it-difficult-to-deal-with-challenges-in-2015_368688.html, accesat 13.02.2016.

În repetate rânduri, liderul Turciei a manifestat o atitudine nesăbuită privind respectarea normelor constituționale. Conform articolului 101¹⁸ din Constituție, președintele trebuia să dețină un rol ceremonial, renunțând la calitatea de membru de partid, urmând să demisioneze din Parlament după alegerea sa pentru funcția de președinte. Cu toate acestea, a luat toate măsurile necesare încât Davutoğlu să devină succesorul său, demisionând din Parlament doar după ce a fost investit în cea mai înaltă funcție în stat. Fervoarea noii elite politice, pericolul eroziunii constituționale, cât și constrângerile asupra executivului trasează „un nivel de credibilitate redus în instituțiile formale”¹⁹.

Configurarea unei noi Constituții (scăpând-o de elemente autoritare provenind din timpul unui regim militar interimar din 1980) nu oferă schimbări substanțiale, tocmai prin lipsa unui model de guvernare în care ramura legislativă și executivă să fie independente. Rigiditatea politică se va accentua cu atât mai mult cu cât, Erdoğan va continua să domine ca primul președinte ales prin scrutin popular, nu doar prin vot în Parlament la alegerile din anul 2014.

Privite astfel, alegerile legislative din noiembrie, „nu permit o schimbare constituțională înspre un sistem prezidențial real”²⁰ în lipsa participării active a tuturor partidelor politice, chiar și a organizațiilor și instituțiilor non-guvernamentale. O inginerie constituțională solidă solicită un consens între diversele segmente ale societății care sunt în conflict, precum și compromisuri din partea actorilor-cheie. Experimentele anterioare din 2011, demonstrează că reprezentării celor patru partide politice majore care alcătuiau Parlamentul turcesc nu au determinat un dialog eficient pentru elaborarea unei constituții.

Partidul sub conducerea lui Davutoğlu mizează pe restabilirea unei tradiții adânc înrădăcinate în stat, pierzând calitatea de reprezentant al interesului populației. Viziunea politică a partidului îndeamnă populația să își exercite drepturile civile în cadrul constrângerilor impuse de către guvernământ, până și: „ideologia folosită pentru a justifica acest stat autoritar și restrângerea libertăților civile – reprezentând un amestec de naționalism turc, pietate religioasă și entuziasm pentru pan-islamismul lui Abdul Hamid II”²¹.

Lipsa de precizie în cazul proiectelor Partidului Justiției și Dezvoltării a condus la „crearea unei structuri politice extrem de dezechilibrate și nesimetrice”²². Așadar, în absența unor controale și mecanisme de echilibru (checks and balances) s-a ajuns la sporierea puterii executive și, implicit estomparea atribuțiilor legislativului și sistemului juridic. Erdoğan a slăbit opoziția, subminând cultura politică turcă cu scopul de a-și extinde influența. Politica internă nu cuprinde identitățile diverselor grupuri din societate, iar noțiuni precum: religie, justiție, interes național se află sub controlul guvernului, fiind gestionate pentru satisfacerea propriilor interese.

Partidul Justiției și Dezvoltării se distinge de restul partidelor politice turcești pe trei paliere, care justifică comunicarea intrasistemică ineficientă. În primul rând, Erdoğan a condus la formarea și instruirea unei rețele de consilieri loialiști compusă din: Yalçın Akdoğan, Yiğit Bulut, Numan Kurtulmuş (provenind din cadrul Partidului Vocea Poporului) și Süleyman Soylu (din Partidul Democratic). Ibrahim Kalin „a devenit consilierul pentru afaceri externe al lui Erdogan și secretar general adjunct al preșidenției”²³, iar Efkân Ala a fost numit ministru de interne după

18 Constitution of the Republic of Turkey, Chapter 2, Article 101: 48, https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf, accesat 10.02. 2016.

19 Meconal, Fritz, Rakner, „Hybrid regimes” 33.

20 Wendy Kristianasen, „Turkey's not so splendid isolation”, *Le Monde Diplomatique*, <http://mondediplo.com/2015/01/02turkey>, accesat 12.02.2016.

21 Seufert, „Erdogan's "New Turkey" 3.

22 Öniş, „Sharing Power” 113.

23 Seufert, „Erdogan's "New Turkey" 4.

demisia lui Muammer Güler, cel din urmă fiind implicat în scandalul de corupție din 2013. Actualmente, doi consilieri fideli lui Erdoğan au ajuns să recomună noul cabinet aprobat de președintele Erdogan la finele lunii noiembrie 2015. Süleyman Soylu conduce Ministerul Muncii și Securității Sociale, iar Efkân Ala a fost numit ministru de interne. Noul guvern subjugă elita politică și populația printr-un spirit autoritar înfățișat sub forma unei identități religioase conservatoare, nicidecum prin reforme structurale „în linie cu principiul responsabilității democratice”²⁴.

În al doilea rând, deciziile din interiorul partidului sunt adoptate de către Erdoğan, care operează doar oficial în afara partidului. În strânsă legătură cu prima particularitate, președintele a plasat puterea decizională în mâinile lui Yalçın Akdoğan, cunoscut drept „un confident al lui Erdoğan”²⁵ și Numan Kurtulmuş. Consilierii au menirea de a tergiversa procesul de formare al opiniilor și de a suspenda posibilitatea adoptării deciziilor interne de către structurile de partid.

Nu în ultimul rând, partidul deține o clauză care limitează membrii de partid să exercite mandate pe doar trei perioade legislative. Bülent Arınç și Ali Babacan, foști vice prim-miniștri în cabinetul lui Erdoğan în 2014, menținuți în funcții după alegerea sa ca președinte au fost înlăturați în 2015, în pofida vastei experiențe politice. Astfel, seniorii partidului sunt discreditati în ideea conform căreia dețin un potențial pericol „de a scinda partidul în două tabere”²⁶.

De asemenea, o justiție independentă drept principiu care stă la baza regimului democratic se prezintă sub aspect deficitar în Turcia. Realitatea evidențiază o serie de investigații de corupție, fenomen însemnat în regimurile hibride. Important în această direcție, este cazul din 2013 condus de procurorii din Istanbul (printre suspecți fiind încadrați și fiii a patru miniștri din cabinetul Erdoğan, acuzați de ascunderea originii și posesiei reale a veniturilor provenite din activități infracționale). Firmele antreprenorului iranian Reza Zarrab nu și-au propus să refacă rezervele de aur precare ale Turciei, ci au „importat lingouri de aur în țară doar pentru a le importa în Iran, precum și în părți terțe cum ar fi Rusia, Emiratele Arabe Unite și China”²⁷, într-un moment în care sancțiuni împotriva Iranului erau în vigoare, datorită inconsecvențelor legate de gestionarea programului nuclear.

Guvernul Erdoğan a exercitat presiune asupra Consiliului Suprem al Judecătorilor și Procurorilor, realizând „schimbări în componența sa și a transferat procurorii și judecătorii care anchetau cazul înspre alte obligații”²⁸. Dosarele celor patru miniștri au fost retrase, ulterior aceștia demisionând din funcțiile deținute. În consecință, se potențează exploatarea standardelor de politicizare a urmărilor penale – caz în care anchetatorii au fost catalogați drept instigatori urmărind răsturnarea guvernului, întreaga vină fiind plasată asupra grupării Hizmet²⁹.

24 Turkish PM Davutoğlu forms 64th government of Turkey, *Hurriyet Daily News*: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-pm-davutoglu-forms-64th-government-of-turkey.aspx?PageID=238&NID=91592&NewsCatID=338>, accesat 15.02.2016.

25 Davutoğlu keeps Erdogan's Cabinet with few changes, *Hurriyet Daily News* <http://www.hurriyetdailynews.com/davutoglu-keeps-erdogans-cabinet-with-few-changes.aspx?pageID=238&nID=71061&NewsCatID=338>, accesat 12.02.2016.

26 Seufert, „Erdogan's "New Turkey" 4.

27 Barın Kayaoğlu, „Turkish media digs deeper into gold mogul scandal corruption”, *Al Monitor*, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/07/turkey-iran-reza-zarrab-saga-get-more-interesting.html#>, accesat 11.02.2016.

28 Seufert, „Erdogan's "New Turkey" 5.

29 Mișcare Islamică care promovează un islam moderat, pune accentul pe altruism, muncă și educație. Mișcarea este condusă de Gulen. Hizmet nu deține o structură formală, o organizație vizibilă, însă cu toate acestea constituie cea mai mare rețea musulmană din lume. Există milioane de adepți Hizmet în Turcia, care dețin poziții influente în serviciile secrete, chiar și Partidul Justiției și Dezvoltării. Detalii la: <http://www.bbc.com/news/world-13503361>

În mod similar, mass-media este dominată de blocaje. Relațiile economice patronale au fost utilizate pentru crearea unei prese care să îl susțină pe Erdoğan, guvernul deținând controlul asupra sectorului media. În felul acesta, s-a intensificat o relație de dependență a trusturilor media în baza unor contracte și reglementări guvernamentale.

Concomitent, analizele emise de Freedom House indică presiunea guvernului asupra criticii jurnalistice „cel puțin 59 de jurnaliști au fost concediați sau forțați să iasă în represalii pentru acoperirea protestelor din Gezi Park. Scandalul de corupție din decembrie a produs un alt șir de concedieri ale unor editorialiști proeminenți”³⁰. Formarea structurilor clientelare indică faptul că „oficialii acționează în scopul propriilor interese neavând un simț larg pentru binele public”³¹.

O serie de inițiative pozitive au fost întrerupte, reafirmându-se terorismul politic și asuprirea libertății de exprimare, ca urmare a adâncirii crizei de încredere în guvernarea lui Erdoğan. Între timp, ziarul secular de stânga, Zaman - cel mai mare cotidian din Turcia, care acoperea știri din întregul spectru politic s-a transformat în mașină de propagandă politică, „publicând prima sa ediție tipărită sub noua conducere, la două zile după ce guvernul a confiscat ziarul și redactorul-șef a fost înlăturat”³². Asistăm deci, la o fază de presiune în care intelectuali, organizații non-guvernamentale, jurnaliști sunt prinși într-un lanț al tăcerii întreținut prin amenințări și șantaj.

La nivel social, ca urmare a potrivnicilor politici promovate de Partidul Justiției și Dezvoltării s-a format o luptă identitară lipsită de soluții, precum și imposibilitatea inițierii unui dialog interconfesional. Societatea turcă este fragmentată, având pe de-o parte: Sunniții, majoritari în Turcia și pe de cealaltă parte, „Aleviții care reprezintă circa un sfert din cei aproape 80 de milioane de locuitori ai Turciei”³³. Totodată, un pregnant etno-naționalism religios contra kurzilor ia amploare, în pofida faptului că populația ca întreg s-a fundamentat pe învățăturile din Coran.

Contrar aparențelor, reformele privind drepturile minorităților specificate în rapoartele destinate Uniunii Europene, nu se concretizează cu recunoașterea formală a existenței minorităților etno-lingvistice în Turcia. Dimpotrivă, reformele se limitează la eliminarea restricțiilor precedente privind folosirea unor limbi, altele decât cea oficială în activități publice, însă fără a specifica minoritățile după numele lor.

Turcia și Uniunea Europeană

Negocierile referitoare la posibilitatea aderării Turciei la Uniunea Europeană au fost lansate încă din anul 2005. Cu toate acestea, succesul din perioada respectivă s-a diminuat ca urmare a crizei economice resimțite la nivelul Europei în 2007. Date fiind circumstanțele, Turcia s-a reorientat spre parteneri comerciali în zona asiatică. Tratatul cu Uniunea Europeană au ajuns la un punct critic în 2013 datorită

30 Susan Corke, Andrew Finkel, David J. Kramer, Carla Anne Robins, „Democracy in Crisis: Corruption, Media and Power in Turkey”, *Freedom House*, (2014):1-2.

31 Meconal, Fritz, Rakner, „Hybrid regimes” 34.

32 Constanze Letsch, „Seized Turkish opposition newspaper toes government line”, *The Guardian* (2016), <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/06/seized-turkish-opposition-newspaper-zaman-erdogan-government>, accesat 09.03.2016.

33 Dan Alexe, „Sunniți, šiiti, alawiți, sufi. Taxonomia Islamului în contextul Orientului Apropiat”, *Radio Europa Liberă*, <http://www.europalibera.org/content/article/27281802.html>, accesat 12.02.2016.

„regimului autoritar condus de către Erdoğan”³⁴, fidel unor „gesturi politice care să demonstreze angajamentul față de Islam”³⁵.

Acordul UE - Turcia în privința gestionării crizei imigranților a fost aprobat în martie 2016. Parteneriatul reprezintă reluarea dialogului dintre Uniunea Europeană (marcată de presiuni politice pentru a reduce numărul imigranților de pe teritoriile statelor europene) și Turcia (cu o cultura politică neospitalieră democrației și afectată de deficiențe economice). În baza acordului, imigranții clandestini care vor sosi după 20 martie în Grecia prin Turcia, vor fi retrimiși pe teritoriul turc după ce vor fi înregistrați și cererile lor de azil vor fi procesate. Simultan, statele blocului comunitar își iau angajamentul „de a prelua un număr echivalent de refugiați sirieni direct de pe teritoriul turc, în limita unui plafon de 72.000”³⁶. Nu mai puțin lipsit de importanță, este faptul că acordul aduce beneficii Turciei, prin măsura Uniunii Europene de a debloca procesul de liberalizare a vizelor pentru cetățenii turci.

Pe de-o parte, la summit-urile din februarie și martie 2016 s-au rediscutat inconsistențele politicilor economice și financiare turcești. Pe de cealaltă parte, negocierile prezente și viitoare, vizează reajustări din partea Turciei pentru a putea adera la blocul european, implementarea lor accelerând posibilitatea populației turcești „de a călători fără vize în UE începând de la sfârșitul lui iunie 2016”³⁷. Totdeodată, în acest proces statele membre UE întrezăresc oportunitatea unor parametri de cooperare în sfera politicilor de securitate energetică, mizându-se asupra posibilității de a „transporta resurse energetice din țări cu rezerve considerabile, precum Turkmenistan, Iran, Irak și Qatar”³⁸.

Concluzii

1. „Noua Turcie” a lui Erdoğan nu este caracterizată de însușirea valorilor și practicilor democratice. În același timp, platformele electorale din 2014 și 2015 ale Partidului Justiției și Dezvoltării nu s-au dovedit eficiente în integrarea populației musulmano-conservatoare în procesul de luare al deciziilor, cât și în expansiunea gradului de participare politică prevăzut în programul electoral. Neîndoielnic, cele două procese au fost obținute în perioada 2005-2011, însă manifestări pe această rută nu s-au înregistrat în ultimii cinci ani.

2. O nouă Constituție susține crearea unui spațiu de oportunitate pentru consolidarea democrației liberale în Turcia. Elaborarea documentului vizează adoptarea unui consens cu privire la manifestarea religiei în spațiul public între principalii actori-cheie: apărătorii secularismului și conservatorii religioși, dar și găsirea unei soluții de către partidele politice pentru integrarea și recunoașterea drepturilor politice ale cetățenilor kurzi.

34 MaiadelaBaume, „EU opens new talks on Turkey membership” http://www.politico.eu/article/eu-opens-new-talks-on-turkey-membership-asselborn/?utm_content=buffer24b6d&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer, accesat 14.02.2016.

35 Samuel Huntington, „Democracy's Third Wave”, *Journal Of Democracy*, 2 (2) (1991): 29.

36 Violeta Gheorghe, Anda Badea, „Acord migranți/UE: Liberalizarea regimului de vize, o problemă vitală pentru Turcia (Davutoglu), *AGERPRES*, <http://www.agerpres.ro/externe/2016/04/23/acord-migranti-ue-liberalizarea-regimului-de-vize-o-problema-vitala-pentru-turcia-davutoglu--23-04-45>, accesat 26.04. 2016.

37 Violeta Gheorghe, Anda Badea, „Acord migranți/UE: Liberalizarea regimului de vize, <http://www.agerpres.ro/externe/2016/04/23/acord-migranti-ue-liberalizarea-regimului-de-vize-o-problema-vitala-pentru-turcia-davutoglu--23-04-45>

38 „Turkey, EU intensify political, economic dialogue”, *Hurriyet Daily News*, <http://www.hurriyetaidailynews.com/Default.aspx?pageID=238&nID=93629&NewsCatID=429>, accesat 09.02 2016.

3. Ținând cont de interesele divergente ale celor 28 de state membre ale UE, consensul unanim stabilit în privința Acordului dintre UE și Turcia subliniază îngrijorarea liderilor pentru viitorul propriilor politici europene, în contextul creșterii populismului și naționalismului în Europa (amenințare directă la adresa democrației și drepturilor omului).

BIBLIOGRAFIE

Cărți

1. Sartori, Giovanni „Non-competitive systems”, în Alan Ware (editor), *Parties and Party Systems. A framework for analysis*, (Colchester: ECPR Press European Consortium for Political Research, 2005).

Reviste de specialitate

1. Diamond, Jay, Larry, „Elections Without Democracy - Thinking About Hybrid Regimes”, *Journal of Democracy* 13 (2) (2002)

2. Huntington, Samuel „Democracy's Third Wave”, *Journal Of Democracy*, 2 (2) (1991)

3. Keyman, Fuat, Emin „The AK Party: Dominant Party, New Turkey and Polarization”, *Insight Turkey*, 16 (2) (2014)

4. Kristianasen, Wendy „Turkey's not so splendid isolation”, *Le Monde Diplomatique*, <http://mondediplo.com/2015/01/02turkey>, accesat 12.02.2016.

5. Meconal, Rocha, Alina, Fritz, Verena, Rakner, Lisa „Hybrid regimes and the challenges of deepening and sustaining democracy in developing countries”, *South African Journal of International Affairs*, 15, (2008)

6. Öniş, Ziya „Sharing Power: Turkey's Democratization Challenge in the Age of the AKP Hegemony”, *Insight Turkey*, 15 (2) (2013)

Analize emise de centre de cercetare

1. Corke, Susan, Finkel, Andrew, Kramer, J. David, Robins, Anne, Carla „Democracy in Crisis: Corruption, Media and Power in Turkey”, *Freedom House*, (2014)

2. Seufert, Günter „Erdogan's "New Turkey" – Restoring the Authoritarian State in the Name of Democracy”, *German Institute for International and Security Affairs*, (2014)

3. Snap Parliamentary Elections 2015 – Turning A New Page in Turkish Politics?”, *Arab Center for Research and Policy Studies*, (2015)

4. Stelgias, Nikolaos „AKP's Hegemony Limits and Turkey's Choice. Democratization or Political Adventurism?”, *The Hellenic Foundation for European and Foreign Policy*, (2014)

Ziare și documente online:

1. Arango, Tim, Yeginsu, Ceylan, „Erdogan's Governing Party in Turkey Loses Parliamentary Majority”, *The New York Times* (2015), http://www.nytimes.com/2015/06/08/world/europe/turkey-election-recep-tayyip-erdogan-kurds-hdp.html?_r=0, accesat 04.02. 2016.

2. Baume, Maia, „EU opens new talks on Turkey membership” http://www.politico.eu/article/eu-opens-new-talks-on-turkey-membership-asselborn/?utm_content=buffer24b6d&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer, accesat 14.02.2016.

3. Constitution of the Republic of Turkey, Chapter 2, Article 101: 48, https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf, accesat 10.02. 2016.

4. Davutoğlu keeps Erdogan's Cabinet with few changes, *Hurriyet Daily News* <http://www.hurriyetdailynews.com/davutoglu-keeps-erdogans-cabinet-with-few-changes.aspx?pageID=238&nID=71061&NewsCatID=338>, accesat 12.02. 2016

5. Gheorghe, Violeta Badea, Anda „Acord migranți/UE: Liberalizarea regimului de vize, o problemă vitală pentru Turcia (Davutoğlu), *AGERPRES*, <http://www.agerpres.ro/externe/2016/04/23/acord-migranti-ue-liberalizarea-regimului-de-vize-o-problema-vitala-pentru-turcia-davutoglu--23-04-45>, accesat 26..04. 2016.
6. Henley, John, Shaheen, Kareem „Turkey Election *Erdoğan and AKP return to power with outright majority*, *The Guardian* (2015), <http://www.theguardian.com/world/2015/nov/01/turkish-election-akp-set-for-majority-with-90-of-vote-counted>, accesat 13.02. 2016.
7. Kayaoğlu, Bann „Turkish media digs deeper into gold mogul scandal corruption“, *Al Monitor*, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/07/turkey-iran-reza-zarrab-saga-get-more-interesting.html#>, accesat 11.02.2016.
8. Kılıç, *Aslan, Ali* „Turkey's fractured leadership makes it difficult to deal with challenges in 2015“, *Today's Zaman*, http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkeys-fractured-leadership-makes-it-difficult-to-deal-with-challenges-in-2015_368688.html, accesat 13.02.2016.
9. Letsch, Constanze „Seized Turkish opposition newspaper toes government line“, *The Guardian* (2016), <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/06/seized-turkish-opposition-newspaper-zaman-erdogan-government>, accesat 07.03.2016.
10. Organisation for Economic Cooperation and Development, Turkey – Economic Forecast summary (November 2015), <http://www.oecd.org/economy/turkey-economic-forecast-summary.htm> accesat 23.02 2016.
11. Political Vision for 2023, „Conservative Democrat Political Identity“, https://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision#bolum_, accesat 17.02. 2016.
12. Profile: Fethullah Gulen's Hizmet movement, BBC News, <http://www.bbc.com/news/world-13503361>, accesat 18.02. 2016
13. Turkey, EU intensify political, economic dialogue“, *Hurriyet Daily News*, <http://www.hurriyetaidailynews.com/Default.aspx?pageID=238&nID=93629&NewsCatID=429>, accesat 09.02 2016.
14. Turkish PM Davutoğlu forms 64th government of Turkey, *Hurriyet Daily News*: <http://www.hurriyetaidailynews.com/turkish-pm-davutoglu-forms-64th-government-of-turkey.aspx?PageID=238&nID=91592&NewsCatID=338>